

"למעל מעל ביהוה" (ה'ו')

שהרי כאן הכתוב מדבר בגזל הגר (רש"י), לפיכך הרי זה מעל בהשם יתברך, כי זה שגוזל את הגר, שבא לחסות בצל כנפי האמונה הישראלית, גורם לחילול השם גדול והיינו מועל בקודש...

מעשה היה בשנת התר"ן ביהודי שהתיישב בירושלים ופתח טחנת קמח קטנה, והיה טוחן כל שבוע בעזרת סוסו מעט קמח בשביל בעלי הבתים היהודים שבסביבה, עם הזמן הצליח במסחרו ולקח לו גם עוזר ושמו ראובן, שהיה מסתובב בין הלקוחות ורושם כמה כל אחד מבקש לקנות קמח. והיה היום ואותו עוזר נפטר לבית עולמו, ואחר זמן קצר, הסוס שהיה לו בטחנה הוליד סייח קטן חרוץ מאוד. הסייח הקטן הזה היה עובד כ"כ טוב ככח של חמישה סוסים. באו כמה יהודים וערבים וביקשו לקנות ממנו את הסוס הקטן החרוץ, אך בעל הטחנה לא הסכים למכרו, בטענה כי הסוס נחוץ לו לעבודתו. הלכו הערבי והלשינו למושל, שיהודי זה יש לו סוס פלא. מיד שלח המושל את אחד מפקידיו שיקנה את הסוס. היהודי שפחד מהמושל שמא יזיק לו, הסכים בעל כורחו למכור לו את הסוס, ואמר לפקידים שיבואו מחר לקחת את הסייח החרוץ. היהודי בעל הטחנה היה נוהג לשבת כל לילה ללמוד תורה, והיה לומד ומתנמנם. באותו לילה ראתה אשתו את בעלה שקם בחצות הלילה הדליק פנס ויצא מהבית, ולאחר שעה קלה חזר אך לא דיבר עם אשתו מאומה. בבוקר הלך ומצא את הסוס הקטן החרוץ מת, ושם שמחה גדולה. שאלוהו השכנים: על מה אתה שמח כ"כ שמת הסוס? אמר להם היהודי: אספר לכם המעשה, זה האיש שהיה עוזר לי בטחנה גנב היה, ולא ידעתי מזה. אתמול בלילה בא אלי עוזרי בחלומי בוכה בדמעות שלישי, וסיפר לי שבית דין של מעלה גזרו שנשמתו תתגלגל בסוס הקטן החרוץ הזה, וע"י שיעבוד במשנה מרץ, ע"י כך ישלם את מה שגנב, ובכה ואמר לי שמכיון שמחר יקחו אותו למושל, א"כ לא יהיה עוד תיקון לנשמתו האומללה והמיוסרת!! ולכן ביקש שאמחל לו, שהרי אם אני מוחל לו בלב ונפש על הגניבות, אז הוא ימות ויכניסוהו במחיצתו! סיים בעל טחנת הקמח: ועל כן קמתי אתמול בלילה, לקחתי את הפנס והלכתי לטחנה, תפסתי את אזנו של הסייח לחשתי לתוכה ואמרתי: מחול לך, מחול לך, מחול לך, ובבוקר שראיתי שהסייח מת, הבנתי שאכן הצלתי מצער נורא, נפש אחת מישראל! ואיך לא אשמח!! על כן יחרד האדם עד כמה חמור עונשו של גזל!!!

מעשה בכפרי אחד שהיה לו סוס נאה וחזק שעבד למענו בכל כוחו. כשראה הבעל שם טוב את הסוס ידע שמגולגלת בו נשמת אדם שהיה חייב בחייו כסף לאותו כפרי, ומכיוון שלא פרע את חובו נגזר עליו להתגלגל בסוס ולעבוד למען אותו כפרי. ניגש הבעל שם טוב אל בעל הסוס וביקש ממנו למכור לו את סוסו. לא הסכים הלה בטענה שסוסו זה הוא הטוב והמועיל שבסוסיו. "אם כן, הראה נא לי את השטרות אשר עליהם חתומים האנשים שחייבים לך כסף", ביקש הבעל שם טוב. משהראה לו הכפרי את שטרותיו, הפציר בו הבעל שם טוב לתת לו שטר אחד. למה לכם השטר הזה? תמה הכפרי, "האיש החתום עליו נפטר, וממילא לא יחזיר לי את החוב". "ואף על פי כן חפץ אני בשטר זה", אמר הבעל שם טוב. לאחר שקיבל הבעל שם טוב את השטר מידי הכפרי במתנה גמורה, עמד הבעל שם טוב וקרעו לגזרים. באותו רגע נפל הסוס ומת, וכך היה תיקון לנשמתו של האיש והוא בא אל מקומו.

ישראל לסגולתו

סגלה לפחדים וחרדות

הפחדים והחרדות שתוקפים את האדם הוא על מנת שייקרא ויחרד מה' בלבד, וזה בכך שישים בטחונו בה' בלבד, ויבא.

האדם נולד עם "בטחון עצמי" הצריך לו לקיומו, ולכן התינוק בוטח בעצמו שיוכל לילך, שכן אם לא היה לו בטחון בעצמו, כינון שהיה נופל פעם או פעמים היה מפחד לילך, ומכיון שבוטח הוא בעצמו שמעתה לא יפל זהו שנותן בו כח לקום כל פעם ולנסות מחדש לקום, וכן ככל שגדל האדם יש לו בטחון לילך, לנסע, לדבר, להפגש בעל המודים, וכן אח"כ בעל החיים, לשאת אשה, להקים משפחה, ולולי הבטחון בעצמו לא היה זו לעולם ממקומו, ולא היה העולם מתקיים ללא בטחון עצמי של בני אדם, נתאר לעצמנו שהבני אדם לא היו מאמינים בעצמם שיכולים לבנות בנינים, ולעשות כל מיני אפנות בכלים ורהיטים - היה העולם חרב.

כך שלצד קיום העולם נטע הקב"ה באדם בטחון עצמי, וטעם זה שיש בין בישראל בין בגויים. אולם לגבי האיש הישראלי יש טעם נוסף לבטחון העצמי שבו, והוא לשם נסיון ומבחן, והוא שיעבד לעקר מעצמו את הבטחון מעצמו וישלך בטחונו על ה', ועבודת איש הישראלי לעשות זאת לא רק כשפא הוא לעשות צעדים גורליים בחיים, וכגון, עסק מסבך, נתיח מסבך, קניית בית, לשאת אשה, וכיוצא, אלא אף עד הדברים הזוטרים ביותר, וכגון כל הפרטים שפרטו לנו חכמים בנוסחת "ברכות השחר":

לקנות בגד - מלביש ערמים, ומנעלים - שעשה לי כל צרכי, פקחת עינים - פוקח עורים, שחרור איברי-מתיר אסורים, יציאת להתפנות - רופא כל בשר ומפליא לעשות, וכיוצא בזה עד הפרטים הקטנים ביותר בחיים, עבודת האדם לעקר מעצמו את בטחונו העצמי ולהעתיקו לבטחון בה'.

אמת

לה. על-ידי שקר בא לנאוף, ומחזיק ידי מרעים, שלא יחזרו בתשובה.

המשך בציעת הפת

וראה בשו"ת באר משה (חלק ג סוף סימן כה) שאם עורכים סעודה לכבוד החתן, רשאי החתן לבצוע אף שהוא אורח, מפני שבגללו מברכים שבע ברכות בסעודה, וגם יש בגללו עוד הוספות בברכת המזון, לכן נחשב כאילו הוא בעל הבית. ע"ש.

כן כתב בספר חשוקי חמד (שבת עמוד תרנג), וביאר שמאחר והטעם שבעל הבית בוצע הוא כדי שיבצע בעין יפה, והאב גם הוא כעין בעל הבית, ויחלק מנה יפה לכל בני המשפחה ויבצע להם בעין יפה, אפשר לכבדו בבציעת הפת, ואין זה דומה לאדם זר שמתבייש לחלק למסובים בעין יפה. ואפשר גם לצרף את שיטת הלחם חמודות הסובר שמאחר ובימינו נהוג לתת לכל אחד רק פרוסה קטנה לצורך הברכה, ואחר כך מחלקים שוב פעם לחם לכל אחד לצורך הסעודה, ממילא בטל הטעם שבעל הבית בוצע כדי שיחלק לכל אחד בעין יפה, ולכן אפשר לכבד אדם גדול לבצוע.

ומעשה בתלמיד חכם אחד שהתארח בשבת אצל בנו, וידע שבנו יפציר בו שיבצע על הפת, ולכן הביא עמו חלות משלו, ובצע עליה, ונתן מהחלות שלו בעין יפה למסובים, ונחשב כאילו הוא הבעלים בנוגע לפת. ע"כ. (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

ה"בן איש חי" מביא מעשה הממחיש את הדברים דלעיל :

מעשה בבחור ירא שמים, שהיה דרכו לקום בחצות הליל ולערוך "תיקון חצות" ולאחריו היה הולך לשיבה ללמוד עם ראש השיבה ותלמידיה.

יום אחד נטרד במחשבה כיצד יוכל להינשא, ואביו עני מרוד ואין בידו פרוטה לנדוניה.

כאשר הלך אצל הישיבה עבר ליד ביתה של אלמנה צעירה, שבעלה נפטר מיד לאחר נישואיה והוריש לה הון רב. בא היצר הרע ולחש לאוזנו: "האשה והמשרתות ישנות, הבית חשוך, שער החצר פתוח, התגנב פנימה וטול את ממונה. לא בתור גניבה, רק בתור הלוואה לזמן מה, עד שתצליח להשיב את הכסף והרי אתה עושה זאת כדי לקיים מצווה, שתוכל לשאת אשה".

כך דרכו של היצר הרע, שהוא מפתה בהיתרים כוזבים. והבחור נשמע לו, ומצא את עצמו בבית החשוך, מגשש את דרכו אל תיבת הממון ובתוך כדי כך נתקל ברהיטים, בשולחנות ובכסאות והקים רעש עד שהקיצו דיירות הבית אך פחדו לזעוק כי חששו שזהו שודד חמוש ואם יצעקו – יהרגן.

מצא הבחור את תיבת הכסף והתכשיטים, שבר אותה ונטל ממון מלוא ופניו. לפתע נזכר במימרא "אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו". ונזכר בשיחה שהשמיע ראש הישיבה על אותה מימרא.

אמר לעצמו: "אם דינרים אלו מוכנים לי – מדוע אקחם באיסור? ואם אינם שלי – לא תועיל לי הגניבה!"

מיד שמט את הכסף מידיו ועזב את הבית.

האלמנה והמשרתות לא יכלו עוד להירדם. הן שהו על יצוען בעיניים פקוחות עד הבוקר ואז פנו לסקור את הניזק. להפתעתן ראו שדבר לא נגנב!

אמרה בעלת הבית: "אך נס הוא זה ואין סומכין על הנס. וכבר אמרו חכמים שלא בכל שעה מתרחש נס. עלי להינשא לאיש כדי שיהא ממוני שמור!"

מיד קמה ועלתה אל הישיבה ופנתה אל ראש הישיבה שיבחר בעבורה תלמיד יר"ש שתינשא לו. הורה ראש הישיבה לעברו של אותו בחור, שהיה יושב ולומד. אמר לה: "אם בקולי תשמעי, הינשאי לבחור זה, כי בעל מידות טובות הוא וירא שמים עד מאוד אפילו שאינו עשיר".

אמרה: "בעושר זיכני הקב"ה די והותר". ובאו מיד בברית האירוסין. אמר אותו בחור לעצמו: "יפה אמרתי אמש, שאם דינרים אלו מוכנים בעבורי – אקבלם בהיתר ובכבוד!".

כך צריכה להיות עבודתו של האדם את השי"ת לא לחמוד או לגזול את מה שאינו שלו.

מי שחוטא בעוון הגזל הורס הוא יסודות התורה ועוקר שורש האמונה שכל מצוות התורה תלויין בה, ואין לך חמור מכל האיסורים שבתורה מעונש הגזל.

כיוון שהתיר אדם לעצמו גזילת חברו, הרי הוא מוכן כבר לכל חטא ועוון.